

FOAIA DIECESANĂ

Organ al Eparhiei gr. or. rom. a Caransebeșului

APARE DUMINECA

Prețul abonamentului: Pentru Austro-Ungaria pe an 10 coroane " " " " pe 1/2 an 5 " " " România și strătătate pe an 14 franci " " " " " " pe " an 7 "	Prețul inserțiunilor: Pentru publicațiuni oficiale, concurse edicte etc. publicate de 3 ori, dacă conțin până la 150 de cuvinte 6 cor., până la 200 de cuvinte 8 cor. de aci în sus 10 coroane	Corespondințele se adresează redacțiunii „FOAIA DIECESANĂ” iară banii de prenumerațiune și inserțiunile la ADMINISTRAȚIA Librăriei și Tipografiei diec. în Caransebeș
--	---	---

Colinda

Originea și însemnătatea ei astronomică și calendarică

(Nici un popor creștin nu a păstrat cu atâta tenacitate obiceiurile cele vechi, — cele mai multe din era păgână, — ca poporul român; însă dintre toate obiceiurile păstrate până astăzi, cele mai însemnate sunt obiceiurile de Crăciun precum e Colinda și Pițoreii; cele de Anul nou și Botez ca d. e. Ciuraleșa; cele de zăpostit ca Țurca, Vășilca, Bresaia etc.

Meritul de a fi cules aceste obiceiuri strămoșesci este a fericitului *Simion Mangiuca*, care nu numai că le-a cules, ci le-a și studiat comparându-le cu obiceiurile similare păstrate de alte popoare. Fericitul Mangiuca a publicat obiceiurile aceste în calendarele din 1882 și 1883, tipărite pe spesele sale proprii.

Credem a prezenta publicului o lectură plăcută publicând acum înainte de Crăciun acest studiu interesant, care poate că unora nu e de fel cunoscut).

Originea colindei trebuie de judecată chiar în înțelesul cuvântului acestuia în limba română. Verbul „a colinda” isamnă pretutindeni în graiul românesc „a umbla giur împregiur”, „a încungiura” un loc căutând ori lucrând ceva. Astfel în poveștile (basmelor) române se zice, cumcă feciori de împărat au colindat toată lumea, umblând după Ileana Cosângeana ori alte zine spre a le lua loru-și de soție. Dar în graiul de toate zilele, se zice despre ori și cine, care umblă împregiurul unui loc căutând pe cineva, ori ceva: cumcă a colindat tot locul respectiv și nu a aflat ce a cautat. Drept aceste ideea și conceptul „colindei” este și nu poate fi altul, decât „a umbla giur împregiur” căutând ori efepțiind ceva. Acest concept al „colindei” se adevărește și din acea împrejurare, cumcă „colinda” și „a colinda” este cult de soare și nu înseamnă altceva, decât „soarele” personificat ca Zeu în curgerea

sa giur împregiur prin zodiac, precum vom vedea mai în jos. Având conceptul și ideea aceasta a colindei, caută spre a de judeca originea și etimologia colindei, să tractăm acest obiect din 3 puncturi de vedere și anume: 1. de serbarea, cultul și ceremoniile colindei, 2. de originea colindei și 3. de etimologia colindei.

1. De serbarea, cultul și ceremoniile colindei.

Aceste se cuprind într-o aceea, cumcă colindătorii în ziua de ajun, în noaptea spre Crăciun, apoi în ziua de Crăciun și în ziua de anul nou, umblă giur împregiur prin sat (oraș) dela casă la casă gratulând casnicilor Crăciunul ori anul nou în cântări (mare parte ex abrupto) versificate, de cuprins lumesce și bisericesc spre a căpeta daruri. Colinda ori Colindarea se împarte în 5 clase: a) colinda colindătorilor în înțelesul strâns, b) colinda plugșorului, c) colinda pițoreilor (pizereilor), d) colinda colindeților, e) colinda junilor; acestora se adaugă ca parte întregitoare un tractat și despre: bătul (bățul) colinda și colacul colindă ori colindeț. Țurca (Țurca), Cerbuțul, Bresaia și Vășilca încă se țin de cultul de soare, adică de cultul colindei, dar cuprinzând în sine mai mult o propunere dramatică, decât colindare în înțelesul strâns, despre aceste vom tracta mai în jos pre scurt, iară pre larg într-un tract separat.

Colinda este o propunere retorico-lirică a cultului de soare, a soarelui personificat ca Zeu, iară Țurca (Țurca), Cerbuțul, Bresaia și Vășilca formează mai mult partea dramatică a colindei, adică a cultului de soare.

a) Colinda colindătorilor în înțelesul strâns. Aceștia după datina din Banat unde umblă și „pițoreii”, spre desclinire sunt juni și oameni în vârstă, ba și moși bătrâni, cari în decurs de 50—60 de ani în viața lor, totdeauna la Crăciun au umblat în colindă. Colindătorii colindează în seară și noaptea spre Crăciun. Cuvântările de gratulare ale colindătorilor se acomodează mare parte după împrejurările familiare și a averii omului, așa d. e. fetelor mari se grătu-

lează măritare cu feciori frumoși; cuvântarea se decântă după un fel de ritm, bătând unul dintre colindători pe un feliu de *coabză*, adică pe un instrument anume — cam în forma de jumătate de dobă, ori pe un ciur cu mâna (degetele) tactul. În noaptea spre Crăciun sub timpul până când umblă colindătorii și colindează 's toate ferestrele cu luminări iluminate, așteptând pre colindători, carii după colindare devin dăruți.

Despre cuprinsul cuvântărilor de colinde a scris *Petru Bancila*: Colindele Crăciunului și a Pascilor, Sibiu 1875, dar cuprinsul nu corespunde, titlaturii, căci este numai de înțeles bisericesc. Iar la D. *Teodorescu*: Credințe, datine și moravuri ale poporului Român, București 1874 pag. 20, aflăm următoarea frumoasă cuvântare de colindă:

Astă seară-i seară mare
Florile d'albe
Seara mare-a lui Crăciun
Florile d'albe
Noi umblăm să colindăm
P'astă vreme întunecoasă
Pe poteacă-alunecoasă.

Voi patru colindători
Vă alegeți doi din voi
Doi din voi mai tineri
Treceți, mergeți la grădină
La grădina raiului
Rupeți fir
De calofir
Și stebile de busioc,
Și-apoi mergeți la fântână
La isvorul lui Iordan
Mutați fir
De calofir
Și stebile de busioc
Și-apoi mergeți colindând
Doi pre urmă botezând
Ștopiți casa
Ștopiți masa
Ștopiți feți (fețe)
De coconi creți

Coconi creți s'or pomeni
Și frumos ne-or dăru
Cu daruri dela părinți
Cu daruri de vitejii.
Ștopiți feți de fete mari,
Fete mari s'or pomeni,
Și frumos ne-or dăru;
Cu năfrâmi grele de fir.
Ștopiți feți de cei bătrâni
Bătrânii s'or pomeni
Și frumos ne-or dăru
Cu un colac de grâu curat

Pe colac vasul cu vin
Fie ospetul de plin.

În „Telegraful român“ din Sibiu Nr. 1. 1878, aflăm următorul cântec de colindă din România (Moldova) și adică:

Sculați, sculați boeri mari
Florile d'albe!
Că vă vin colindători
Florile d'albe!
Noaptea pe la cântători
Florile d'albe!
Și nu vă vin nici cu un rêu
Florile d'albe!
Că vă aduc pre Dumnezeu
Florile d'albe!
Se vă mântue de rêu.
Florile d'albe!
Un Dumnezeu nou născut
Florile d'albe!
În scutice învăț
Florile d'albe!
Sculați voi Români plugari!
Florile d'albe!
Că pe ceriu s'a arătat
Florile d'albe!
Un luceafer luminat
Florile d'albe!
Inima se întărească
Florile d'albe!
Oamenii se-i înfrățescă
Florile d'albe!
Cântă 'n luncă păserele
Florile d'albe!
La ferestri rândunele
Florile d'albe!
Noi vă zicem se trăiți
Florile d'albe!
Întru mulți ani fericiți
Florile d'albe!
Și ca pomii se rodiți
Florile d'albe!
Și ca ei să 'nbătrâniți
Florile d'albe!

Cu privința la cuprinsul acestor cântări de colindă, se înseamnă aci, cumcă nu numai în seculii primi după *Crist*, ci unile popoare până în seculii din urmă, au serbat anul nou în 25 Decembrie. Despre aceasta adevăresce *Grimm*: Deutsche Mythologie edit. 4. Berlin 1875 tom. I. pag. 522. Dar *Kassel*: Weihnachten, Berlin 1856. pag. 259. dovedesce, cumcă chiar și Curia papei dela Roma până în al 17 seclu a început anul nou în 25 Decembrie, și cumcă împărații germani până la începutul secului 17, asemenea au început anul nou. *Nork*: Mythologie des alten und neuen Testaments Stuttgart 1842 tom. I. pag. 184 încă arată:

cumcă Carol al XI. din Franca a orânduit în anul 1564 începerea anului cu 1-lea Ianuarie, și cumcă tot' aceasta a orânduit Petru cel mare din Rusia în anul 1706. Din aceste împrejurări apoi se esplică pentru ce se colindează pe alocurea și la Crăciun și la Anul nou: fiind-că în vechime s'a serbat Anul nou odată cu Crăciunul în 25 Decembre. Și *Ovid* încă zice: Începutul erneli (bruma) este prima ziua a soarelui nou și cea din urmă a soarelui bătrân (Kassel: Weihnachten Berlin 1856 pag 62). Dela Iuliu Cesare începând au serbat Romanii ziua de frunte a saturnalelor la prima Ianuarie, iară nu în solstițiul de iarnă 25 Decembre (*Norsk: Bibl. Mythol. II. pag. 376* provocând pe *Ovid* și *Macrobiu*).

Iar cu privință la „păserelele“ și „rândunelele“ din această colindă (cari din urmă cântă la ferestri), este de însemnat: cumcă atari păseri aflăm și în cea mai veche anticitate în colinde până și la Grecii cei vechi și noi, precum vom vedea mai la vale.

- b) *Colinda plugșorului*. Dnul Teodorescu — Colinde, datini și moravuri ale poporului român, București 1874 pag. 59 — ne spune, cumcă în orașe băeții, iară la țară junii colindează cu plugul. Băeții i-și fac un plug în miniatură, imitând pe cât se poate adevăratul plug, îl înfrumusează cu artii (hârtii) colorate și flori, și-i pun un clopoțel sau două în coarne, — iară junii de la țară iau chiar adevăratul plug, cu un clopot mai mare, îl tîraesc, și astfeliu merg la fieșce care casă de orează (aorează) următoarea colindă:

Hăi, hăi

Plugșor cu doi-spre-zece boi

Hăi! hăi!

Plesniți, măi?

Hăi! hăi!

Plecarăm într'o sfântă joi

Cu plugul cu doi-spre-zece boi:

Boii din nainte,

Cu coarnele poleite

Boii din mijloc

Cu coarnele de foc,

Boii dela roate

Cu coarnele belciugate.

În frunte străinei

În coade codâlbei

Se aibă (cutare) parte de ei!

Hăi, hăi!....

Trosniți, măi!....

Deci cu plugul ferecat

Cu cateni de fier legat —

Cum este bun de arat —

Noi juni

Cu ăi bătrâni

Eșirăm în câmpul mare

Cam în resărit de soare,

Și pământul măsurarăm,
Măsurarăm și 'l ararăm

Joiule

Văiele.

Mercurile

Gropile,

Cașa ne erau locurile.

După ce 'l ararăm

Îl grăparăm

Și grâu curat semănarăm;

Grâu de vară

Făr' sēcără

Se rēsără 'n primavară

Hăi, hăi!

Trosniți, măi!

Să ne vit cu isbānda

Ast an cu mare dobāndă!

Peară din noi vicleșugul

Și sosească-ne belșugul!

Plesniți, măi!

Hăi! hăi!....

Și apoi mergēnd la lună

La lună la săptămāna

Să vedem cum ne dā māna

Ne minunarām

Și mult bucurārām,

Cānd 'l privirām

Și 'l gāsirām

În pāiu cā trestla

În spic cā vrabi'a

Și 'n bob cā mazārea

Hăi, hăi!

Plesniți măi!..

Merserām la tārğurele

Cumpērārām fier și oțele

Și făcurām secerele

Pentru nōue nepoțiele

Unii 'l secerāu

Alții snopi făceau,

Din snopi clāia minunată

De mult popor lāudată.

Dupa ce 'l sēcērārām,

Îl treierārām

Cu opt jugani jugāniți

Tot suflānd de osteniți

Pe unde cālcau

Pietre sdrobeau,

Ce ca zīua lumināu.

După ce 'l treierārām

Îl vēnturārām

Și 'n saci 'l bāgarām:

Sacii în car am urcat,

Cu toți la moară-am plecat.

Trosniți măi

Hăi, hăi!..

Hodoronc ... tronc ...

Ajunserām la scoc,

— „Frate morariu,
 „Măi măcinariu,
 „Am venit să măcinăm
 „Roata morii să ți spălăm!“
 Iar el cam ne îmbrăcat
 Mâna sub moară-a băgat
 Și tărița sărăciei
 O dede 'n gură vijeliei.
 Și cu tărița uricioasă
 Fugî și iarna lenevoasă
 Hăi, hăi!
 Trosniți măi!..

Și măcinarăm
 Caru 'ncărcarăm,
 Și sosirăm la astă casă
 Pe care belșugul n'o lăsa;
 Și sosirăm la aști oameni bogați
 De daruri sfînte 'ncărcăți.
 Am mai ora, am mai ora
 Dar nu s-tem de ici-colea,
 Ci suntem dela munți
 Unde sunt frați mulți,
 Unde paiul de grâu e mic
 Și Românul e mult voinic.
 Hăi, hăi!
 Trosniți măi!

Pămîntul este cam uscat.
 Fierele ni s'au mîncat
 Pămîntul e cam glodoros
 Și fierele ni s'au ros,
 Și veseli acum așteptăm
 Drept ostencală ospet să luăm.

Ori ce copii din oraș învață chiar din școala
 o poezie, intitulată „Plușorul“ și care începe cu
 aceste versuri :

Măne anul se 'noiesce
 Plușorul se pornesce
 Și începe a colinda
 Pe la case ș'a urma.
 Iarna-i grea, omētu-i mare:
 Semne bune anul are,
 Semne bune de belșug
 Pentru brează de sub plug.
 Doamne binecuvintează
 Casa pe care-o urează
 Plușorul fără boi
 Plușorul tras de noi.
 Urați flăcăi
 Strigați măi:
 Hăi, hăi
 Hăi, hăi!..

Aceasta colindă a plușorului adevărește chiar
 și luminat despre simbolica sîrbare a soarelui perso-
 nificat ca Zeu. *Nork*: Bibl. Mythol. des alten und neuen
 Testaments, Stuttgart, 1842. tom. II. pag. 364. ne spune,
 cumcă: plugul a fost atributul Zeilor de soare *Visnu*

și *Osiris*, și cumcă aceste Zeități țin plugul în mână.
 Zeul *Buddha* se zice că a purtat numele de „*Haliva-*
hana“ dela „Hala“ ce înseamnă plug. Și mîntuitorul
 nostru *Isus Cristos* a purtat predicatul de „Arator“
 lat. adică *arătoriu*, litanele primei bisericii creștine.

Tibul cânta despre Zeul de soare *Osiris* și despre
 plugul lui arătoriu în următorul mod :

*Primus aratra manu sollerti fecit Osiris
 Et teneram fero sollicitavit humum.*

Nork: Etymol. symbol. mythol. Real-Wörterbuch,
 Stuttgart 1843. tom. III. p. 335. adevărește, cumcă
 lui *Ceres*, *Αρηιήρη* gr. dumnezeisei grânelor și a sece-
 rișului, a fost consacrat plugul, și cumcă carul ei în
 formă de plug, a fost tras de doi bălauri, *Triptolem*,
 care a stat în ștrinsa legătură cu *Ceres*, însemna
 chiar „plug“, *trisulcus* lat. — Despre aceasta vezi *Nork* :
 Etym. symb. mythol. Real-Wörterbruch, Stuttgart 1845.
 tom. IV p. 392 sub „*Triptolemus*“.

Dumnezeasa *Ope*, soția lui Saturn, a fost indentica
 cu *Ceres*, și *Osiris* a fi chiar Cronos-Saturn, laolaltă
 câți toți Dzei de soare (Sonnengötter, germ.), este lucru
 cunoscut, drept aceasta nu fără cuvînt zice Dl *Teodo-*
rescu: Credințe, datine și moravuri, București 1874.
 pag. 58, cumcă „plușorul“ nostru este o străveche
 sîrbătoare, asemenea *Saturnalielor* și *Opalelor*.

„*Colinda plușorului*“ este de asemenea înțeles
 cu *ambaratrum*, *aratrum circumducere* lat. căror cores-
 punde în princip *amburbium* și *ambarvalia* lat. Despre
Pflugsumzug germ. vezi *Grimm*. Deutsche Mythol. edit.
 4. Berlin 1875. tom. I. p. 218 și tom. III. p. 87. Despre
 „*Plough monday*“ (*Pflugsmontag* germ.) din Anglia
 nordica, Scoția, vezi *Nork*: Festkalender, Stuttgart
 1847. p. 789.

În cultul și religiunile popoarelor vechi s'a crezut,
 cumcă soarele personificat cu razele sale, ca un plug
 despică pămîntul, și apoi îl fructificază (*Nork*: Bibl.
 Mythol. des alten und neuen Testaments, Stuttgart
 tom. II. p. 368). De aici se înțelege, pentru ce a fost
 plugul simbolul Zeilor de soare, și pentru ce li s'a
 făcut cult și ceremonii cu plugul, mai vîrtos la înce-
 perea anului, când soarele a reînviat și a început
 iară a-și recăștiga puterea luminei sale.

c) *Colinda pițerilor ori pizereilor*. Acești sunt
 copii, băeți (școlari) până la 12—14 ani. Pițerii
 ori pizereii colindează începînd des de di-
 mineața (pe aiurea încă de după mezul
 nopții) în ziua ajunului până pe la ameazi,
 ori și până seara.

„Pițerei“ se numesc în Bănat și în părțile mun-
 telui Vulcan din Transilvania, și în munții Abrudului.
 „Pizerei“ se numesc în mai multe părți ale Transilva-
 niei, anume în tot comitatul Unedoarei și în valea
 Hațegului apoi pe Ternave în părțile Blajului, în comi-
 tatul Sibiului și în părțile Făgărașului. Acești „pițerei“
 se impart în mai multe cete, alegîndu-și fiesce care
 ceată câte un vîtav (conducătoriu), și asemenea colin-
 datorilor umbra giur împregiur prin sat, dela casă la
 casă pofînd și gratulînd ziua lui „Ajun“ adăugînd :

„că-i mai bună a lui Crăciun.“ Pițereii de regula devin șloboziți să intre în casele oamenilor, căci după credința poporului se cred aducători de norocire și fericire. Pițereii când intră în casă, deloc sgânderă (escitează) focul din căminul ori din vatra casei cu bățele ce se afla în mâinile lor, numite pre alocurea „colinde“. Numele „Pițereii“ rostit cu „țe“ în silaba din mijloc are în singulariu: „Pițerel“ și se vede a deriva dela cuvântul: „pețire“ cu înțeles: de bine voitoriu și pofitoriu. „Pizerei“ se răspunde cu „z“ ca în limba magiară, iar nu ca în limba germană.

Cuprinsul versurilor pițereilor colindători sună de regulă pre scurt cam astfel:

„Bună ziua lui Ajun!
Că-i mai bună (a) lui Crăciun!
Atâți mei, atâți purcei
Cu copiii după ei“.

Și mai pe larg colindează pițereii în următorul mod:

„Bună ziua lui Ajun!
Că-i mai bună a lui Crăciun!
Că-i cu mei, cu purcei
Că-i cu nuci de cele dulci
Cu alune de cele bune.
Dă-ne poame, că ni foame
Dă-ne crițari (crucei) că-s mai tari.
Dă-ne groșițe, că-s mai peștițe
Dă-ne tultți că-s mai mulți
Dă-ne lăi că-s mai grei,
Dă-ne colaci și cărnați
Să ne ducem la alți.

Urdulene, urdulesce
Scoate punga și plătesce
Că dacă vei plăti
Ți vom mulțămi“

(Deacă capătă daruri zic):

„Câte șindile pe casă
Atâța taleri pe masă“.

Și așa mai departe; iară dacă nu capătă daruri, atunci spun iară în versuri tot felul de bajocuri (ba chiar și lucruri rușinatoare), precum:

„Câte cune pe casă
Atâți hârți (șoareci) pe masă,
Crească bureți pe păreți
Și calcătură să aveți“. etc.

Și cu aceste se depărtează dela casa omului tot cobind a pofte rele. Se înțelege de sine, cumcă gratularea aceasta a pițereilor pe alocurea vareză în cuvinte după cum sunt părerile și tradițiunea, dar tot în înțelesul aci mai sus espus. *Dragoș Ioan* din Amați în Satmar mi împărtășesce, cumcă pe la dinșii în Amați și alte părți ale Sarmarelui umblă și „Junii“ și „Colindătorii“ colindând la Crăciun. Colindarea suna:

Umblă junii lui Crăciun!
Umblă junii lui Ajun!

Tot cântând și colindând
Pe Dumnezeu ei laudând!
Fă-te gazdă, vesel, bun;
Că e ziua lui Ajun
Tot cântând și colindând
Pe Dumnezeu tu laudând.

Apoi dacă capătă daruri mulțămesc astfel:

Câte asce în tăietoriu
Atât fete la cuptoriu
Apoi câți cucuruzori
Tot atâța pețitori.

d) *Colinda colindeșilor*. Acești numai cu numirea se deschilinesc de pițerei. Se numesc astfel în părțile Făgărașului. Colindeș este evident diminutiv dela colindă și înseamnă colindători mic. *Mariencescu* în tractatul său „Saturnalia și Pițereii“ publicat în „Familia“ din Pesta 1874. pag. 457 ne spune că în Cielova română se numesc pițereul și „colindat“.

e) *Colinda Junilor*. Acești juni încă colindează în ziua de Crăciun (nu în ziua lui Ajun, nici în noaptea spre Crăciun: ca colindătorii în înțeles strâns — și ca pițerei). *George Banciu* oficier la regimentul de Inf. Nr. 64. staționat în Biserica-albă, de nascere din Ardeal din părțile Orlatului mi împărtășesce, cumcă la Orlat și pregiur în ziua de Crăciun colindează junii (tot ei colindează și pe la Satmar precum vëzurăm mai sus). Tot aceasta adevăresce și *Dr. At. Mariencescu* în tractatul său instructiv: Saturnalia și pițereii publicat în „Familia“ din Pesta 1874. p. 446 și 457. împărtășindu-ne, cumcă: „Junii“ colindează în unele părți ale Transilvaniei și în Bucovina. Din acest tractat al Dlui At. Mariencescu, scoatem cu privința la juni următoarele date interesante:

„A doilea datină e ospățul junilor, care se serbează în Ardeal (Transilvania) și Bucovina (aci sub asterisc se provoacă Familia din 1869. p. 618. și 1870. pag. 433). Junii înainte de Crăciun se pregătesc ca să aranjează ospățul junilor. Se aleg 12 juni între 18—21 ani și ei din sinul lor aleg pe vătav, căpetenia lor, el e și oratoriu; apoi aleg bucătariu și culceriu, doi schimbători, cari invită la ospățul junilor și doi îngrijitori de joc și de rândul bun. În post învățând junii colinde, în ziua de Crăciun mergând ei toți la biserică și apoi încep a colinda la preotul, învățatoriul, judele și cei alalți; vătavul cu 9 inși intră în casă, vătavul ține orația și apoi cântă când cu toții, când numai unii; capătă dela gazda casei un colac și cărnuri, pentru aceasta, cei doi rămași afară primesc darurile. Sara se adună cu toții la un stăpân, carele sub numele acesta a devenit ales, și în casa lui sunt toate adunările și ospățul junilor; aci în ziua de Crăciun cei 12 juni sara mîncă, joacă ei de ei și se culcă. A doaua zi după Crăciun se începe ospățul junilor și ține pînă la anul nou. Sunt invitați toți fruntașii

șatului la prânz și numai vătavul șede cu oaspeții la masă, cei alalți unsprezece servesc. După prânz vin la casa stăpânului și alți părinți cu fete mari, și cei alalți juni din sat. Părinții se conduc în lăuntru la masă, fetele se conduc la horă să joace, apoi se omenesc și ele la masă, dar puțin șed aci. Când se înoptează feciorii rămân singuri. A treia zi de Crăciun se invită fetele mari la prânz, adecă la ospet, și această zi e mai plăcută junilor. — Mai departe comentând Dl Marienescu „ospetul junilor“ ne spune: cumcă acești juni sunt „*salii colini*“, care asemenea jucau prin Roma la 1-lea Mărțișor (inceputul anului la Romanii vechi) intru onoarca lui Marte, cari prin Roma pe la *sacrariae și altare publice* cântau și jucau, sara se reînorceau la „mansiones saliares“ unde cinau și se culcau.

La „*saturnalia*“ după sacrificiul din timpul lui Saturn s'a ținut „*epulum publicum*“, adecă: ospetare publică. Aceasta este apriat „ospetul junilor“ noștri, la care ia parte mai tot publicul din sat!

În *saturnalia*, care s'a sêrbat în solstițiu de iarnă și a ținut 7 zile, vine înainte și „*dies juvenalis*“, care este ospetul junilor noștri. A cincea zi din *saturnalia* s'a numit chiar „*dies juvenalis*“, sau „*juvenalia*“. Și la aceasta zi s'au ales regi, cari să conducă toate. De „*dies juvenalis*“ s'au ținut și „*ludi juvenali*“ adecă jocul junilor chiar ca la junii noștri românesci. *Norsk — biblische Mythologie* tom. II. p. 376 — ne împărtașese: cumcă începând dela Iuliu Cesare au sêrbat Romanii ziua de frunte a saturnalelor a 1-le Ianuarie, și nu mai mult în ziua solstițială. Așa dară pe „*prima calendă*“ lui Ianuarie s'a sêrbat fruntea saturnalelor, de unde se esplica și derivațiunea „*colindei*“ noastre.

(Va urma)

Din diecesa Aradului

Celîm în „Tel. Rom.“:

„La mânilor Înaltpreasfințitului Domn arhiepiscop și metropolit *Ioan Meșianu* a sosit Sâmbătă, 7 Decembrie v. următoriu act oficial, trimis din partea Escelenției Sale dlui Dr. *Wlassics* Gyula, ministru de culte și instrucțiune publică:

Nr. 4485 Pres. — Înaltpreasfințitului Domn Ioan Meșianu, arhiepiscop și metropolit gr. or. român în Sibiu.

Înaltpreasfințite Dnule arhiepiscop și metropolit! M. Sa. ces. și apostolică regească, prin prea înalta rezoluțiune datată în Viena la 15 Decembrie a. c., nu s'a îndurat a întări alegerea vicariului episcopesc gr. or. român dela Oradea-mare și protosincol *Vasilie Mangra*, de episcop gr. or. român al diecesei Aradului, sêvârșită în sinodul ținut la 12 Iunie a. c.

Despre aceasta, cu provocare la representațiunea Înaltpreasfințitei Tale dto 27 Iunie a. c. Nr. 204 și pe lângă restituirea comunicatelor, am onorul a Te încunoștiința, cu aceea recercare, ca amêsurat imputer-

nicirii mele primite prin mai sus provocata prea înaltă rezoluțiune, să binevoesci, în propria sferă de competență a face cât mai curênd dispozițiunile de lipsă pentru îndeplinirea vacantului scaun episcopesc gr.-or. român aradan conform normelor în vigoare.

Primesce, Înaltpreasfințite, espresiunea sinceră a considerațiunii mele.

Budapesta, în 17 Decembrie 1902.

Wlassics m. p.

A p e l

*cătră colegii învățatori
și toți amicii școalei române!*

Cunoascem și recunoascem cu toții frământările și încercările noastre din diferite epoce pentru înființarea și susținerea, cel puțin, a unei *foi pedagogice* la noi, care să represinte și să interpreteze interesele generale ale școalei române și ale învățătorilor noștri peste tot.

Începutul acestor frământări și încercări a fost destul de laudabil tot-deauna și ori unde s'a făcut, rezultatul însă la tot casul condamnabil, căci mai toate revistele noastre pedagogice după câte doi-trei, mult patru ani de apariție, au trebuit să dispară, din cauza neînsufletirii și indiferențismului eras ce ne-a stăpânit pe toată linia și în toate timpurile. E trist, dar adevêrat!

După un interval de amorteală, dar în acelaș timp de gândire adêncă, au început mai mulți colegi și alți bărbați de inimă a resuscita din nou cestia înființării unui organ pedagogic. D. e. Învățătorii din cercurile conferențiale Brașov și Bran în frunte cu presidenții lor, un grup dintre învățătorii din cercul Sibiuului și unii învățători din Bănat etc. Mai toți — fie direct fie indirect, au reflectat cu sinceritate și în acelaș timp cu deplină încredere și la mine, ca să ne reculegem odată din aceasta lincezeală, luând însu-mi inițiativa cu concursul dinșilor, sau de nu, să le dau concursul meu pentru a face dinșii aceasta.

Avênd în vedere experiența mea mai mult sau mai puțin întinsă ca dascăl de 28 ani în funcțiune;

Avênd în vedere că și așa sunt angajat deja la un *Albun al școalei române* de la finea veacului al XIX, pe care din lipsă de material suficient nu l'am putut scoate la lumină într'un op separat și de sine stătător, și considerând că materialul cât îl am în cestia aceasta e destul de potrivit pentru a eș decursiv cu el la lumină într'o foaie pedagogică pe lângă celălalt material ce l'ar cuprinde;

Avênd în vedere, că azi consciența de sine a dascălilor noștri poate că e mai dezvoltată decât a celor din trecut;

Avênd, în fine, în vedere cauza cea înaltă și sfântă a școalei române de a o promova în consciență curată, cu devotament, cu iubire și cu deplină încredere

și în armonică conlucrare pe ori-ce cale demnă și corectă:

Îmi i-au voie a aduce la cunoștința tuturor celor interesați, că aici, în Brașov, începând cu prima Ianuarie anul viitor să va eda o *foaie pedagogică literară* sub conducerea și cu concursul mai multor bărbați de școală și cu reputațiune literară, cu un program ales și variat și în condițiunile cele mai favorabile pentru abonenți.

În acelaș timp Vă rog a-mi adresa de ocamdată *mie* părorile, convingerile și eventual aderențele D-voastre, respective material potrivit pentru o foaie pedagogică literară, ca la vreme să putem usa și ține seamă de ele.

Ca de încheiere Vă mai rog a nu cărnî de astă-dată la nici o parte alta, decât a vă îndrepta în chestia aceasta binevoitoarea atențiune și armonica conlucrare spre Brașov, unde este o inteligență, destul de compactă, unde a fost leagănul culturii noastre românesce peste tot și unde, prin urmăre, îmi place a crede, că Vi-să va satisface cu succes justelor D-voastre așteptări.

În semnul acesta Vă salut cu drag pe toți și rămân și eu în așteptare.

Brașov, 30 Novem. (Ziua sfântului Andrei) 1902.

Al D-Voastre purure devotat:

I. Dariu.

Varietăți

Mulțămită publică. Mult On. Dn. Sinesiu Bistrean preot în Jurjova trimite suma de 5 cor., votată din partea bisericii de acolo fondului de ajutorare „Ioan Popasu”. Mulțămirile noastre. *Dr. Iuliu Olariu* președinte. *Dr. George Dragomir* secretar.

Mulțămită publică. Comoară în aeriu și-au adunat și evlavioșii creștini care cu unanimitate doresc înfrumșetarea s. Mănăstiri, prin fapta lor vrednică de imitat. Asemenea și acestora le aducem mulțămiri publice. Părintele luminilor, dela care se pogoară toată darea cea bună și tot darul desăvîrșit, să primească și jertfa acestor buni creștini, întru pomenirea și ertarea păcatelor lor, și să le deie lor în locul acestora, bunurile eterne întru care este toată fericirea. În comuna Bozovici; Sf. biserică 10 cor., On. institut „Nera” 10 cor., Ioan Brinzei preot, Nicolae Bihoi preot, câte 1 cor., Vucu Bihoi, N. N., Aurel Simțion câte 2 cor., I. Citrinescu, N. Olariu, I. Rum, R. Mati, G. Olariu, Traian Țunea învățătoriu de stat, Ilena Ciosă, Danil Verendean învăț., Danil Iova, Mărița Iova, A. Gerjoba, Matei Baba, Efta Moată, Novac avocat, toți câte cu 1 cor.; iar dela mai mulți 6 cor. 8 bani, la olaită peste tot 48 cor. 8 bani. Sf. Mănăstire din „Valea Călugărului” în 5 Decembre 1902. *Macarie Gușcă*, monah.

Denumire. D-l *David Popoviciu* din Ieșelnița, stipendistul Comunității de avere, a fost denumit de reprezentanța orașului Brașov, veterinar orășenesc.

Noul tarif de zone pe căile ferate. La 1 Ianuarie intră în vigoare noul tarif de zone pe căile ferate ungare, împărțit pe 16 zone, în loc de 14 cum era până acum. Conform acestei reforme călătoria în depărtări mai mari va costa mai mult de cât până acum; în schimb însă călătorii vor avea unele favoruri, cari până acum nu erau. Unul dintre aceste favoruri e, că la depărtări mari călătoria poate fi întreruptă pe timp de 24 oare, dacă cei cari o voesc aceasta însciițează conducătorului și se presintă la șeful gării. Alt favor e, că dela 1 Ianuarie vor fi apartamente (cupeuri) de clasa III și la trenurile accelerate, dându-se astfel și sêracilor puțință de a călători cu trenurile accelerate. Zona XV e dela 301 până la 400 kilometri, iar a XVI dela 400 în sus până la ori-ce distanță. Taxa biletelor pentru zona XV va fi: la trenuri de persoane 21 cor. cl. I, 14 cor. cl. II și 9 cor. cl. III, iar la trenuri accelerate 27 cor., 18 cor. și 10 coroane; pentru zona XVI 24, 16 și 10 coroane la trenuri de persoane și 30, 20 și 12 coroane la trenuri accelerate.

Avis!

Abonenții „FOAIEI DIECESANE” sunt rugați ca în cel mai scurt termin să achite abonamentul restant.

Administrația

Tipografiei și librăriei diecesane.

Bibliografie

Bănățeanul. Deprinderi păgubitoare. Sfaturi și învățături. Seria primă. Edițiune îngrijită din însărcinarea Despărțământului Lugoj al Asociațiunei și cu consimțământul autorului de *Dr. Valeriu Branisce*. Prețul 30 fileri. Lugoj, 1902. Tipografia Carol Traunfellner.

Concurse

Pe baza ordinațiunei Venerabilului Consistoriu diecesan din 29 Octomvre 1902 Nr. 3738 Șc. ex 1902 se escrie concurs pentru ocuparea postului de învățătoriu la școala confesională gr. or. română de nou înființată din **Sasca-montană**, cu termin de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumentele sunt:

1. Salariu învățătoresc 800 cor.
 2. Lemne pe seama învățătorului și a salei de învățământ 160 cor.
 3. Pentru scripturistică 24 cor.
 4. Pentru conferințe și adunarea generală 50 cor.
 5. Cortel în natură.
 6. Pentru servitoriul școalei 72 cor.
 7. Stola usitată dela morți, cununii, parastase etc.
- Alesul învățătoriu este datoriu pe lângă instrucțiunea școlară prescrișă de lege a purta cantoratul în și afară de biserică, a instrui tinerimea școlară în cântările

bisericesci și pe note; și a purta contabilitatea comunei bisericesci.

Pentru serviciul învățătoresc prestat înainte de ocuparea acestui post, comuna bisericească nu acorda nici un emolument.

Doritorii de a ocupa acest post au a-și așterne suplicile de concurs adresate comitetului parohial Prea On. Oficiu protopresbiteral în lam și a se prezenta în vre-o Duminică ori serbătoare în sânta biserică.

Cei ce sunt harnici de a conduce corul deja înființat vor fi preferiți.

Sasca-montană din ședința comitetului parohial ținută la 18 Noiembrie 1902. 2—3 [79]

Comitetul parohial

Dr. Iuliu Tămășiel
președinte.

Alecsandru Băiaș
notariu.

În conțelegere cu Oficiul protopresbiteral tractual.

Pe baza decisului Venerabilului Consistoriu diecesan din Caransebeș Nr. 4303 B. ex 1902 se escrie concurs pentru întregirea postului de paroh în parohia gr. or. română de clasa a II-a din **Dobrița**, protopresbiteratul Panciovei, cu termenul de recurgere de 30 de zile de la prima publicare a acestui concurs în „Foaia Diecesană”.

Emolumentele:

1. Una sesiune parohială constătoare din 34 jugere de pământ arătoriu, după care sunt a se purta sarcinile publice.

2. Cortel liber și grădină corespunzătoare.

3. Birul usuat în conținutul militar.

4. Stola statorită în mod provisor de Venerabilul consistoriu diecesan și de sinodul eparhial.

Doritorii de a ocupa acest post au se trimită suplicile instruate conform Statului organic și Regulamentului pentru parohii adresate comitetului parohial din Dobrița Prea Onorabilului oficiu protopopesc gr. or. român al Panciovei în Satul-nou (Réva-ujfalu).

Recurenții sunt poftiți cu prealabila consesiunea protopresbiterului, a se prezenta în sf. biserică română din Dobrița în vre-o Duminică sau serbătoare, dar nu în ziua alegerii.

Din ședința comitetului parohial al sf. biserici gr. or. române din **Dobrița**, ținută la 23 Noiembrie 1902. 3—3 [76]

Mareu Jebelean
pres. com.

Ballan Cuzman
not. com.

În conțelegere cu protopresbiterul tractual: *Trifon Miclea*, protopresbiter.

Pentru ocuparea postului învățătoresc la școala confesională gr. or. rom. din **Cireșul-timiș**, se escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare.

Emolumentele sunt:

Salariu învățătoresc 600 cor., eventual dacă învățătorul ar folosi 2½ jugere éstravilane, al căror venit e 60 cor., salariu 540 cor.

Pentru lemne pe sama învățătorului 24 cor.

Pentru conferințe 10 cor.

Pentru scripturistică 10 cor.

La morți unde va fi poftit 80 fl.

Cvartir liber.

Alesul învățătoriu va avea a purta și agendele scripturistice ale comitetului și sinodului parohial.

Pentru serviciile de mai înainte nu se acorda nici un favor.

Reflectanții au a se prezenta în vre-o Duminică sau serbătoare în s. biserică; iară concursurile adresate comitetului parohial a le subșterne Prea On. Oficiu protopresbiteral în Logoj.

Cireșul-timiș, din ședința comitetului parohial ținută la 17 Noiembrie 1902. 3—3 [77]

Comitetul parohial.

În conțelegere cu protopresbiterul tractual.

Pe baza ordinațiunei venerabilului Consistoriu din 17 Octomvre 1902, Nr. 3739 Scol., se escrie concurs pentru ocuparea postului de învățătoriu dela școala confesională gr. or. rom. din **Duleu**, protopresbiteratul Bocșa montană, cu termenul de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumentele sunt:

a) Salariul anual a învățătorului 600 cor.

b) Relut de lemne pentru învățătoriu 12 m. 36 cor.

c) Pentru conferințe și reuniune 10 cor.

d) Scripturistica învățătorului 10 cor.

e) Dela fie-care înmormântare unde va fi poftit 80 fl.

f) Cortel liber în edificiul școalei cu două ghilii mici, cuină și cămară mică și încă 700° grădină intravilană.

Pentru încălzirea salei de învățământ se îngrijesc comitetul parohial.

Alesul învățătoriu, este îndatorat a purta cantonatul, în și afară de școală, a instrua tinerimea în cântările bisericesci; a înființa un cor vocal, a purta socoata bisericeii, a școalei și a cultului; a purta agendele comitetului și ale sinodului parohial.

Pentru serviciile prestate înainte de ocuparea definitivă a acestui post, comuna bisericească nu acorda nici un emolument.

Doritorii de a ocupa acest post au de a subșterne petițiunile adresate comitetului parohial, la Prea On. Oficiu protopresbiteral gr. or. rom. în Bocșa montană (Német-Bogsán) și a se prezenta în vre-o Duminică sau serbătoare în s. biserică.

Duleu, din ședința comitetului parohial ținută în 24 Noiembrie 1902. 3—3 [78]

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: *Macsim Popovicu*, protopres.